

تلفیق کودکان استثنایی، عنصر اصلی کلاس های مونته سوری

● مؤلف: گیتا موللی، کارشناس ارشد شنوایی شناسی / عضو گروه
مدیریت توان بخشی دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی

در شماره ی گذشته مطالبی در ارتباط با زندگینامه ی مونته سوری، فلسفه آموزش، مواد آموزشی و روش او نگاشته شد. چنانچه در شماره ی پیش آمد روش مونته سوری مبتنی بر تعامل بین کودکان، مواد آموزشی مناسب و به ویژه مریبان است که این مریبان برنامه هایی طراحی می کنند و محیط را برای برآوردن نیازهای مشاهده شده افراد، تسهیل می کنند هدف اصلی برنامه مونته سوری این است که به هر کودک کمک کند تا در همه حیطه های زندگی برسد و در همه عمر یک "یادگیرنده" باشد. در این شماره مطالبی آورده می شود که معطوف به حوزه ی کودکان استثنایی بوده و ضمن تأکید بر لزوم تلفیق کودکان استثنایی در کلاس های تلفیقی کودکان استثنایی در کلاس های عادی، راهکارهای جالبی برای آموزش کودکان ارایه شده است.

نقص ذهنی را در بیمارستان های روانی جای داده اند. در آن زمان عقیده عمومی بر آن بود که فلج، کانایی و بیماری هایی از این دست، جنبه پزشکی دارند. مونته سوری مساله نقص ذهنی را در درجه نخست یک مساله آموزشی و نه پزشکی دانست. تجربه های موفقیت آمیز دکتر مونته سوری با کودکان بیمار سبب شد اقدام به تربیت مربی آموزش استثنایی کند. پس از آن دکتر مونته سوری کار خود را با کودکان خیابانی عادی که در محله های بسیار فقیر نشین و خرابه های شهر رم زندگی می کردند، آغاز نمود و به کار بر اساس روش و فلسفه خود در این مراکز ادامه داد. موفقیت های او سبب جلب توجه جهان و شهرت او در نظام تعلیم و تربیت آن زمان شد و سه جایزه صلح نوبل را به خود اختصاص داد.

تأکید دکتر مونته سوری بر چند اصل بود: اهمیت احترام به هر کودک به عنوان یک فرد، آگاهی کامل از روند رشد کودک و اینکه کودک را با دیده ای حساس و دقیق مشاهده کنیم. وی بر این باور بود که وجود این ویژگی ها در مریبان سبب می شود آنان بتوانند کودک را دنبال کنند و موقعیت های طبیعی و روزمره را برای کسب تجربه برای آنان به گونه ای تسهیل یا ایجاد کنند تا کودکان، خود به صورتی فعال و مسئول وارد کار شوند. وی متوجه شد بازی کودک، کار کودک است. از این رو فعالیت ها و مواد آموزشی بسیار موجود در کلاس های مونته سوری، "کار" نامیده می شوند. دیدگاههای مونته سوری در تضاد کامل با

اکنون دیگر لزوم تلفیق کودکان استثنایی در کلاس های درس عادی بر همه آشکار و از نظر قانونی نیز مورد تصویب قرار گرفته است. اما این روند اغلب اگر بدون زمینه سازی مناسب باشد، کلاس های درس سنتی و معمول را با چالش هایی روبه رو می کند. معلمان عادی برای اداره کلاس های تلفیقی نیاز به آموزش دارند. دانش آموزان عادی نیز باید برای ایفای نقش خود در روند تلفیق آماده شوند. نظام تلفیقی مزایای بسیاری نسبت به کلاس های درس عادی و استثنایی دارد و نظریه ها و روش هایی برای حمایت از این روند ایجاد شده اند. کودکان استثنایی بدین ترتیب در محیطی شادتر، آموزش های بهتر و نتایج موفقیت آمیزتری کسب خواهند کرد. نکته جالب اینجاست که تلفیق، عنصر اصلی روش آموزش مونته سوری است.

روش مونته سوری چیست؟

روش یا متد آموزشی مونته سوری ابتدا برای آموزش کودکان استثنایی و با هدف آموزش زود هنگام خردسالان ابداع شد. دکتر ماریا مونته سوری در اوایل قرن بیستم برای نخستین بار این روش را معرفی کرد. وی نخستین زنی بود که موفق به اخذ درجه دکترای پزشکی در ایتالیا شد (زنان در آن زمان حق تحصیل پزشکی نداشتند). کار او به عنوان یک پزشک دستیار در کلینیک روان پزشکی کودکان سبب شد به کار با کودکان دچار اختلال و ناتوانی علاقه مند شود. وی دریافت که تعدادی از کودکان دارای

روش های پیشین بود که کودک را با استفاده از مربی های سطح بالا به سمتی سوق می دادند تا یکسری فعالیت های متوالی از پیش تعیین شده را تجربه کند. مونته سوری بر این باور بود که فعالیت های کودک باید با توجه به علائق و سلیقه کودک باشد و نه مربی (موسسه مونته سوری گراهام بل، ۲۰۰۴).

دکتر ماریا مونته سوری در عین حال متوجه شد که کودکان دچار نیازهای رشدی، گروه بسیار متفاوتی اند که نیازهای بسیار متفاوتی با همسالان دارای رشد عادی خود دارند. اما حس او این بود که همه کودکان (صرف نظر از استثنایی یا عادی بودنشان)، دارای نیازهای بسیاری هستند که در محیط آموزشی با تلفیق کامل، قابل دستیابی است. او روشی کل نگر را ابداع کرد که کاملاً انفرادی و برای هر کودک منحصر به فرد بود و متوجه شد هر کودکی با روش و سرعت خاص خود می آموزد. نظریه های مونته سوری بر این اصل استوار بود که رشد و آموزش کودک جنبه های بسیاری را در بر می گیرد: جنبه های فیزیکی، شناختی، اجتماعی، هیجانی و اخلاقی. فعالیت های روزانه در کلاس مونته سوری بر اساس نیازها، نقاط قوت و مراحل رشدی هر کودکی است که در برنامه آموزشی انفرادی^۱ (IEP) برای هر کودک در نظر گرفته می شود- صرف نظر از این که کودک دچار ناتوانی یادگیری یا هر نوع اختلال دیگر باشد یا خیر (انجمن مونته سوری آمریکا، ۲۰۰۴).

دکتر ماریا مونته سوری مشاهده کرد که کودکان مراحل حسی متفاوتی را می گذرانند که در آن مراحل، آمادگی بسیاری برای دریافت مهارت های ویژه یادگیری دارند. او اهمیت توسعه این حس ها را در سنین بین ۶-۲ سالگی خاطر نشان ساخت. در این سال ها کودک به طور طبیعی تمایل دارد از حس های خود استفاده و آنها را کامل کند. از این رو مواد آموزشی مورد استفاده کودکان طوری طراحی می شوند که از راه دیدن، لمس کردن، شنیدن، حس کردن و حرکت کردن بیاموزند. در محیط آماده شده مونته سوری، کودکان نیازهای خود را از راه فعالیت های انفرادی و خود به خودی برآورده می کنند. حساسیت های کودکان و تمایلاتشان،

روش مونته سوری روشی بسیار مناسب برای آموزش همه کودکان از جمله کودکان استثنایی است اما جالب اینجاست که مونته سوری ذاتاً روشی تلفیقی است

انتخاب های آنان را رقم می زند و برای آموزش تمرکز و انضباط به کودکان در کنار یادگیری مهارت ها، مواد آموزشی در اختیار آنان قرار می گیرد که اندیشمندان انتخاب شده اند. آموزش کودکان روندی فعال-نه انفعالی- دارد و کودک، خود می آموزد (روش مونته سوری، ۲۰۰۴).

در محیط آموزشی مونته سوری، مربی مواد آموزشی مورد نیاز کودک را در اختیارش قرار می دهد تا بتواند کار بزرگ خود را به انجام رساند. این مواد آموزشی به صورت انفرادی یا در گروه های کوچک به کودکان داده می شود. زمانی که درسی داده می شود، انتخاب فعالیت ها با کودک است و کودک بر اساس نیاز می تواند بارها و بارها آن را تکرار کند.

مونته سوری معتقد بود که معرفی این نظام تازه به آموزش و پرورش در واقع کوششی است برای پیوند خانه و مدرسه. او فعالیت های مدرسه اش را بر اساس فعالیت های خانه طرح ریزی کرد.

آموزش به طور اتوماتیک یا خودآموزی، اصل مهمی در نظام آموزشی مونته سوری بود. در این نظام فعالیت ها و مواد آموزشی طوری سازمان داده و طرح ریزی شده بود که وقتی آموزگار به کناری می رفت و تنها بر فعالیت ها نظارت داشت، خود کودکان به خود آموزش می دادند. این روش خودآموزی با وسایل کمک آموزشی انجام می شد.

وسایل کمک آموزشی شامل بیست و شش قطعه متفاوت بود که امکانات لازم برای تربیت همه حواس به جز چشایی و بویایی را فراهم می کرد. برای آموزش توانایی های بینایی، به کودک استوانه های چوبی داده می شد تا آنها را در سوراخ هایی که در یک تخته سخت چوبی تعبیه شده بود، جای دهد. در زمینه

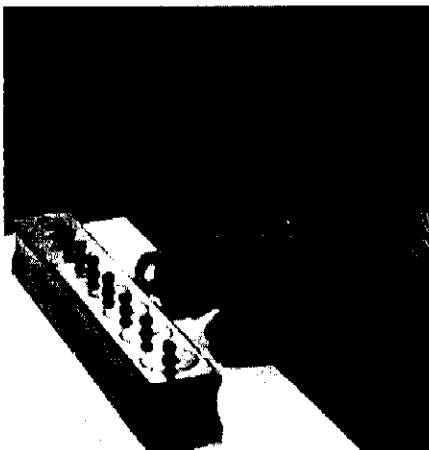
در این محیط به کودکان آزادی حرکت و آزادی انتخاب فعالیت‌های مورد علاقه داده می‌شود

آزاد، توپ، حلقه‌های بزرگ پلاستیکی (هولا هوب) و بادبادک را برای کودکان به کار می‌برد، در حالی که در تمرین‌های هدایت شده، قدم زدن دسته جمعی و دیگر فعالیت‌های رسمی مشابه را انتخاب می‌کرد.

کلاس مונته سوری برای کودکان و والدین هر دو جذاب است. کلاس‌هایی روشن، گرم و پر از گیاهان، حیوانات، لوازم هنری، موسیقی و کتاب. در بعضی قسمت‌های کلاس لوازم آموزش جذابی به چشم می‌خورد. این قسمت‌ها با عنوان‌های زندگی عملی^۲، آموزش حسی^۱، ریاضی، زبان و جغرافی و فرهنگ مشخص شده‌اند که در آنها لوازم آموزشی جذاب و ملموس قرار دارند. این لوازم غالباً به نوعی‌اند که کودک، خود اشتباهاتش را تصحیح می‌کند. این لوازم به کودک کمک می‌کنند برای خود کار کند و از راه رقابت، اعتماد به نفسش تقویت شود (مدرسه مונته سوری جی. کا. ال، ۲۰۰۴).

از آنجا که اصل شیوه مונته سوری بر مشاهده ساده این امر مبتنی است که کودکان از راه تجربه‌های مستقیم و روند تحقیق و کشف، بهترین یادگیری را دارند. از این رو، روز کاری به دوره‌های زمانی کاملاً مشخص برای هر موضوع تقسیم نمی‌شود (آکادمی مונته سوری استرلینگ^۵، ۲۰۰۴). در عوض معلمان، زمانی که کودکان آماده باشند آنها را به طور انفرادی یا در گروه‌های کوچک به دور هم جمع کرده و موضوع‌های آموزشی را مطرح می‌کنند. علاوه بر آن طیف سنی کودکان در یک کلاس سبب ایجاد حس همکاری و یاری یکدیگر می‌شود. موقعیت‌هایی برای آزادی

در یک کلاس مונته سوری، هدف اصلی آماده کردن کودکان برای زندگی واقعی است

درک اندازه و ابعاد، که نیاز به حرکت‌های مشکل‌تر و تلاش عضلانی شدیدتر داشت، کار آموزش با اشیاء بزرگتر ادامه پیدا می‌کرد. موادی که برای این منظور به کار برده می‌شد مکعب پله‌های بزرگ، پله‌های بلند و اشیاء دیگری از این قبیل بود. برای تربیت حس گرما و سرما، دست‌های کودک در آب سرد، سپس در آب ولرم و پس از آن در آب داغ گذاشته می‌شد تا تفاوت بین سرما و گرما را بیاموزد. تمرین‌های بساوبایی شامل لمس متناوب نوارهای کاغذی صاف و کاغذ سمباده بود. برای تقویت حس تشخیص رنگ‌ها، تمیز رنگ‌های نزدیک به هم، به وسیله قرص‌های رنگی، به کودک آموزش داده می‌شد. بدین ترتیب که یک سری شصت و چهار عددی قرقره که در هشت رنگ و هر رنگ به نوبه خود در هشت رنگ فرعی تهیه شده بود به وی ارائه می‌شد. برای حس شنوایی از جعبه‌های کوچک پراز شن و ریگ استفاده می‌شد تا به کودک کمک شود درجه بندی صداها را تمیز دهد. مונته سوری تعدادی بازی ساکت و خاموش را نیز به کار می‌برد. وی به تدریج سکوتی عمیق در کلاس درس به وجود می‌آورد و از کودکان دعوت می‌کرد به صدای وزوز مگس‌ها و خش خش درخت‌ها گوش فرادهند. پس از آن از صداها و صوت‌های متفاوتی که به دنبال هم می‌آمدند، استفاده می‌کرد، که در ابتدا تفاوت زیادی با یکدیگر داشتند و به تدریج به هم شبیه‌تر می‌شدند. تا آنجا که به شنوایی مربوط است، مונته سوری روش آموزشی خود را اجرا نمود، زیرا غیر ممکن است که کودک بتواند حس شنوایی خود را به وسیله فعالیت خود، مانند سایر حواس، تمرین دهد.

وسایلی که مונته سوری برای تربیت حس تشخیص وزن به کار می‌برد، عبارت بودند از قرص‌های چوبی هم‌اندازه‌ای که از انواع چوب‌های مختلف ساخته شده بودند ولی وزن‌های متفاوت داشتند. برای تربیت حس تشخیص شکل، که از حس لامسه و حس عضلانی هر دو و همزمان استفاده می‌شود، اشیائی را به کار می‌برد که دارای شکل‌های مختلفی بودند.

مونته سوری علاوه بر تمرین‌هایی که به وسیله لوازمی از قبیل تاب، پله چوبی، سکوی چوبی برای پرش‌های طول و نردبان طنابی انجام می‌داد، از ژیمناستیک نیز، در قالب تمرین‌های هدایت شده و بازی‌های آزاد، بدون لوازم استفاده می‌کرد. در بازی‌های

انتخاب، حرکت و برقراری ارتباط با یکدیگر سبب ایجاد نظم درونی می شود. آزادی کودک برای تکرار یک فعالیت سبب ایجاد تمرکز روی یک موضوع خاص می شود که مונته سوری آن را تنها اصل صحیح برای آموزش می داند.

کار مונته سوری در سرتاسر جهان علاقه ای نسبت به آموزش و پرورش کودکان پیش از مدرسه برانگیخت. طبق دعوتی که از وی به عمل آمد، برای ایراد یک رشته سخنرانی ها به آمریکا رفت و این سخنرانی ها، در محافل که به آموزش و پرورش کودکان دارای نقص ذهنی و همچنین کودکان عادی پیش از مدرسه علاقه داشتند، به طور وسیعی نقلی می شد.

با توجه به این ویژگی ها روش مונته سوری روشی بسیار مناسب برای آموزش همه کودکان از جمله کودکان استثنایی است اما جالب اینجاست که مונته سوری ذاتاً روشی تلفیقی است. در زیر به ذکر چندین جنبه از روش مונته سوری می پردازیم که در ارتباط مستقیم با آموزش استثنایی و نیازهای کودکان دچار ناتوانی یادگیری اند (مدرسه مונته سوری رین تری، ۲۰۰۴).

اجرای برنامه آموزش انفرادی (IEP) در روش مונته سوری بسیار عملی و ساده است:

کار در کلاس مונته سوری بر اساس آمادگی های فردی آنان است و نه متوسط سن تقویمی همکلاس های آنان. زمانی که کودکی دچار ناتوانی روی یک نیاز یا مهارت فردی کار می کند که بسیار متفاوت از همسالان اوست، تنها باقی نمی ماند و به نظر نمی رسد کاری غیر از کار بقیه کلاس یا خارج از کار معمول کلاسی انجام می دهد. کودک دچار ناتوانی می تواند به تنهایی یا با دوستان خود روی مهارت های مورد نیاز خود کار کند.

ترتیب درس های کودک نیز ممکن است بدون تداخل با برنامه های کلاسی یا قطع برنامه های روزمره آنان با دیگران متفاوت باشد و کودک دچار ناتوانی با ترتیبی متفاوت یا سرعتی غیر از سرعت دیگران درس ها را بگذراند (مجله تایمز سن پترزبورگ، ۲۰۰۳).

استفاده از گروههایی با سنین مختلف در کلاس مונته سوری:

کلاس های مונته سوری شامل یک طیف سه ساله می شوند (۳-۶ سال، ۶-۱۲ سال و ۱۲-۱۵ سال). این تفاوت سنی سبب ایجاد نوعی تجربه موفق

تلفیق و ترویج حس تعلق به اجتماع می شود که کودکان در آن به طور طبیعی به یکدیگر کمک می کنند. این امر سبب می شود دانش آموزان خردسال تر، بزرگترها را به سان الگویی پیش روی خود قرار دهند و از تجربه های آنان استفاده کنند. دانش آموزان

بزرگتر نیز خود را مسئول و راهبر حس کنند.

دانش آموزان نه تنها با یکدیگر بلکه از یکدیگر می آموزند. هر عضو به سبب کمکی که به کل می کند دارای ارزش ویژه خود است و کودکان دارای نیازهای ویژه در موقعیتی قرار می گیرند که با افراد بسیاری تعامل کنند، انگیزه هایشان تقویت شود و فرصت یابد به مهارت های یادگیری خود در موقعیت های جدید عمومیت بخشند و گاه نیز از آنان انتظار رود نقش مربی دوستان خود را بازی کنند (انجمن مונته سوری آمریکا، ۲۰۰۴). کودکان در کلاسی با دانش آموزانی با سنین متفاوت با یک معلم واحد ممکن است سال ها باقی بمانند در نتیجه مربی فرصت می یابد سطح رشدی آنان، شیوه یادگیری شان و نظام های حمایتی خانواده شان را از نزدیک بشناسد. این امر برای کودکان دچار ناتوانی به این معناست که نیازی نیست دوره ای را بگذرانند تا طی آن مربی در مورد کودک، ناتوانی اش و شرایط استثنایی بودنش آگاهی کافی یابد (فصلنامه انجمن مונته سوری آمریکا، ۲۰۰۴).

همچنین در گروههایی با سنین متفاوت نیاز به استفاده از

تاکید دکتر مونته سوری بر چند اصل بود

: اهمیت احترام به هر کودک به عنوان

یک فرد، آگاهی کامل از روند

رشد کودک و اینکه کودک را با دیده ای

حساس و دقیق مشاهده کنیم

لوازم آموزشی بسیار متفاوتی در هر کلاس است که به منظور استفاده همه کودکان است و نه میانگین نیازهای گروه. در نتیجه کودکان دچار ناتوانی از مواد آموزشی استفاده می کنند که در عین حال که مناسب سطح رشدی آنهاست، مورد استفاده دیگر اعضای گروه نیز هست (دانشگاه کانزاس، ۲۰۰۴؛ دونا بریایان گورتز، ۲۰۰۴).

سهیم شدن والدین، مربیان و متخصصان در آموزش کودک؛ در فلسفه آموزشی مונته سوری، والدین جزئی مکمل در آموزش کودکان و بخشی طبیعی از زندگی کلاسی روزمره محسوب می شوند. در حقیقت فلسفه مונته سوری سال ها پیش از آنکه قوانین تلفیق کودکان مصوب شود، این مفاهیم را در برداشت (انجمن مונته سوری آمریکا، ۲۰۰۴). همچنین آموزش گروهی در محیط کلاس مונته سوری وجود دارد. مربیان با

یکدیگر کار می کنند و اطلاعات خود را با هم رد و بدل می کنند و در مسئولیت هاسهیم اند. روشی بین رشته ای که در آن متخصصان و مربیان در صورت لزوم و در جهت بهبود وضعیت همه کودکان کلاس مسئولیت ها را با یکدیگر تقسیم می کنند تا همه کودکان بتوانند از کلاس بهترین استفاده را ببرند و این روش در حقیقت جزئی از سیستم تلفیق است (انجمن مונته سوری امریکا، ۲۰۰۴).

حمایت از تک تک کودکان در جمع حمایت کننده مונته سوری :

برنامه آموزشی انفرادی در کلاس مונته سوری قابل مقایسه با در نظر گرفتن نیازهای فردی کودکان دچار ناتوانی است. هر کودک با سرعت خاص خود از مواد آموزشی متوالی استفاده می کند در عین حال برخی از درس ها در گروه های کوچک یا بزرگ گذرانده می شوند. این محیط منجر به آموزش کاملاً انفرادی همه دانش آموزان از جمله کودکان دارای نیازهای ویژه می شوند (دانشگاه کانزاس، ۲۰۰۴).

در این محیط به کودکان آزادی حرکت و آزادی انتخاب فعالیت های مورد علاقه داده می شود از این رو سبب ترغیب آنان به خودکفایی و تصمیم گیری و ابتکار عمل می شود. کودکان بیشتر روز را در مدرسه به تعامل اجتماعی با یکدیگر می پردازند و این امر سبب ایجاد موقعیت های ارزشمندی می شود تا کودکان بتوانند از دیگر کودکان عادی الگو بگیرند و رفتارهای منفی و ناسازگارانه آنها کاهش یابد (چاتین مک نیکولس^۹، ۱۹۹۲). این حالت برای کودکان دارای نیازهای ویژه که غالباً مهارت های اجتماعی ضعیف و رفتارهای غیر مستقل تری دارند و فرصت کمی می یابند که حوادث و جریان های زندگی روزمره خویش را متاثر کنند می توانند بسیار سودمند باشد (انجمن مונته سوری امریکا، ۲۰۰۴).

در روش مונته سوری بسیاری از مفاهیم انتزاعی به صورتی ملموس و عینی آموزش داده می شوند:

برای کودکان دچار ناتوانی، استفاده از مواد آموزشی

مونته سوری معتقد بود که معرفی این نظام تازه به آموزش و پرورش در واقع کوششی است برای پیوند خانه و مدرسه. او فعالیت های مدرسه اش را بر اساس فعالیت های خانه طرح ریزی کرد

ملموس در آموزش ها حائز اهمیت بسیار است. کلاس های مونه سوری طیف وسیعی از مواد آموزشی ملموس را به عنوان بخشی از برنامه آموزشی معمول در اختیار کودکان قرار می دهند. به عنوان مثال اعداد ۱۰ تا ۲۰ به صورتی عینی و با استفاده از یک سری مهره های طلایی ده تایی و مهره های تکی برای نمایش ۱ تا ۹ به کودکان آموزش داده می شود (بنابراین ۱۱ را با ۱۰ و ۱ نشان می دهند). این نکته برای بسیاری از کودکان کم توان ذهنی و دچار اختلال های رشدی می تواند مفید باشد.

مواد آموزشی قسمت آموزش حسی کلاس های مونه سوری برای رشد و سازماندهی اداراک حسی کودک طراحی شده اند:

مواد آموزشی حوزه حسی، هر حس را به تنهایی پرورش می دهند و مواد آموزشی از نظر دیگر حواس، حالتی یکسان و خنثی دارند. به عنوان مثال برج صورتی که برجی متشکل از ده مکعب صورتی با اندازه هایی به ترتیب بزرگی هستند. همه به یک شکل و با یک رنگ اند و تنها تفاوت آنها در اندازه آنهاست. در برج صورتی تاکید بر انداز مکعب هاست. از این رو کودک با چیدن آنها تمایز دیداری خود را بهبود می بخشد. حوزه حسی برای کودکان دچار اختلال های حسی حائز اهمیتی فوق العاده است. برای مثال کودکی که قادر به دیدن نیست، از بسیاری از لوازم آموزشی که حس لمس، شنوایی، بویایی و غیره را پرورش و بهبود می بخشد، می تواند استفاده های زیاد ببرد (لیلارد^{۱۰}، ۱۹۷۲؛ مونه سوری بین الملل، ۲۰۰۴).

تاکید بر کاربردی بودن لوازم آموزشی در محیط مونه سوری :

همه مواد آموزشی مورد استفاده در مونه سوری تا حد امکان اشیایی واقعی هستند و نه "اسباب بازی". (به عنوان مثال کودکان نان را با چاقویی واقعی می برند، با جاروی واقعی زمین را جارو می کنند و میزهایی خیس را با پارچه خشک می کنند). در یک کلاس مونه سوری، هدف اصلی آماده کردن کودکان برای زندگی واقعی است. حوزه کودکان استثنایی غالباً بر رشد مهارت های عملکردی تاکید دارد. مهارت هایی که بقای فرد یا رفاه او را متاثر می کنند. مهارت های عملکردی شامل مهارت های متفاوتی اند که توانایی دانش آموز را برای عملکرد مستقل و تا حد امکان مفید در خانه، مدرسه و اجتماع تحت تاثیر قرار می دهند. به عنوان مثال قسمت "آموزش زندگی واقعی" که یکی از برنامه های آموزشی مونه سوری است، مهارت های بسیاری را به کودک آموزش می دهد که در این طبقه بندی قرار می گیرند (لوفلر^{۱۱}، ۱۹۹۲؛ انجمن مونه سوری امریکا، ۲۰۰۴).

رشد خودکفایی و توانایی تصمیم گیری در کودک :

پژوهش ها حاکی از آنند که کودکان دچار ناتوانی شدید، در

ناتوانی ارزشمنداند. نمایش های کودکان، دقیق و دارای نظم خاصی اند و حداقل زبان آموخته شده برای نشان دادن فعالیت مورد نظر و اجرای نمایش ها کافی است. و از ابتدا تا انتها بر اساس روند و ترتیب خاصی پیش می رود. در حیطه آموزش استثنایی، نمایش ها معادل گام های رفتاری عینی "در زنجیره آموزشی است که منتهی به کسب یک مهارت می شود.

مربیان مונته سوری و مربیان کودکان استثنایی هر دو بر این باورند که برای آموزش یک فعالیت باید آن را به دقت به اجزای کوچکتری خرد کنیم.

تاکید بر ارزش تکرار در محیط مונته سوری:

کودکان دارای نیازهای ویژه نوعاً نیاز به تمرین های بسیاری دارند و پیشرفت آنان در گام های بسیار کوچک و محدود صورت

زندگی روزمره، به ندرت تصمیمات معنی داری می گیرند. در واقع رابطه عکسی بین میزان ناتوانی کودک و قدرت تصمیم گیری فرد وجود دارد. هر چه ناتوانی شدیدتر باشد، موقعیت های کمتری برای تصمیم گیری معنادار تجربه می شود. کلاس های مונته سوری، قدرت تصمیم گیری کودکان دچار ناتوانی را افزایش می دهند و آنها را در بسیاری زمینه ها، کار آموزشی خود کفابار می آورند. در یک کلاس مונته سوری، کودکان هر وسیله آموزشی را که مایل باشند و مربی درس آن را به آنان داده باشد، می توانند انتخاب کنند. از این رو مربی با درس های خود فعالیت های کودکان را از پیش تعیین نمی کند. کودکان دچار ناتوانی هر روز برای انتخاب لوازم آموزشی مورد نیاز و علاقه خود در همان موقعیت هایی قرار می گیرند که کودکان عادی، و در طول روز بارها و بارها در موقعیت تصمیم گیری واقعی قرار می گیرند. این امر در عین حال خود کفایی آنان را افزایش می دهد زیرا خود باید لوازم آموزشی مورد علاقه خود را انتخاب کنند. همچنین با ارائه یکسری کارهای پشت سر هم و طولانی در یک روز و آزاد گذاشتن آنها برای تجربه واقعی آنها، حس استقلال در آنها تسهیل می شود و به میل خود، روش آموختن درس ها را انتخاب می کنند.

رشد الگوی کاری سازمان یافته در کودکان:

یکی از هدف های قسمت آموزش "زندگی واقعی" نقطه آغاز هر کودک خردسال در روش مונته سوری - رشد عادت هایی کار منظم و سازمان یافته است. بیشتر مواد آموزشی این حیطه بر اساس همین هدف انتخاب شده اند. کودکان دچار ناتوانی که نیازی حیاتی به آموزش نظم و ترتیب دارند، از این هدف روش مונته سوری، استفاده بسیاری می برند.

ارزش نمایش های کودکان در شیوه آموزش مונته سوری:
اجرای نمایش ها به خودی خود برای دانش آموزان دچار

مونته سوری مساله نقص ذهنی را در درجه نخست یک مساله آموزشی و نه پزشکی دانست

می گیرد. فلسفه آموزشی مונته سوری بر این اصل استوار است که میزان تکرار مورد نیاز هر کودک از فردی به فرد دیگر و از مهارتی به مهارت دیگر متفاوت است. بنابراین، انعطاف پذیری لازم در میزان تکرار مورد نیاز هر کودک و هر مهارت هر روز برای همه کودکان رخ می دهد.

**بسیاری از لوازم آموزشی مונته سوری دارای کنترل درونی
اشتباه اند^۳:**

لوازم آموزشی که ذاتاً از نوعی باشند که کودک روی اشتباه های خود کنترل داشته باشد، برای کودکان دچار ناتوانی و دیگر کودکان عادی دارای مزایای فراوانی اند. در این وسایل از آنجا که اشتباه های بسیار آشکار و مشخص هستند، کودکان خود متوجه اشتباه هایی شده و بدون یاری گرفتن از مربی، آنها را تصحیح می کنند. اشتباه هایی که خود فرد آنها را تصحیح می کند، خیلی کمتر از اشتباه هایی که مربی آنها را تصحیح می کند، تکرار می شوند و یادگیری را کاملاً تقویت و درونی می کنند. در آموزش کودکان استثنایی معمولاً روی تقویت درونی تاکید نمی شود، اما اهمیت این موضوع برای این کودکان کمتر از دیگر کودکان عادی نیست (انجمن مונته سوری آمریکا، ۲۰۰۴).

بحث:

موفقیت روش مונته سوری بیشتر به دلیل محیط آموزشی از پیش آماده شده آن است. در این محیط، مواد آموزشی بکار برده

تلاش بر آن است که شکاف موجود بین دانش آموزان اقلیت محروم با همسالانشان از بین برود. این قانون بر ۴ اصل اساسی استوار است: مسئولیت بیشتر برای کسب نتایج بهتر، افزایش انعطاف پذیری و کنترل نزدیک، عرضه گزینه‌های بیشتری به والدین برای انتخاب روش مناسب و تاکید بر آموزش روش‌هایی که کارایی‌شان اثبات شده است (وزارت آموزش و پرورش ایالات متحده، ۲۰۰۴). روش مونتسوری اکنون جایگاه ویژه‌ای در آموزش و پرورش بسیاری از کشورهای جهان پیدا کرده است و با توجه به مواردی که ذکر شد در آموزش و پرورش کودکان استثنایی می‌تواند بسیار مفید و کارساز باشد (روش مونتسوری، ۲۰۰۴).

می‌شوند که تجربه‌های چندحسی^{۱۰} و ملموسی در اختیار کودک می‌گذارد و کودکانی فعال بار می‌آورد. محیط مونتسوری به کودک بازخوردهایی آنی و تصحیح کننده ارائه می‌دهد و موقعیت‌های کاری مستقلی در اختیار کودک قرار می‌دهد. پیشرفت رشدی کودک و چگونگی یادگیری و علاقه‌مندی‌هایش را مربی کارآموده از راه مشاهده علمی مورد ارزیابی قرار می‌دهد. مربی، درس‌ها و مواد آموزشی پیشنهادی را جهت می‌دهد و روش ارزیابی را بر اساس برنامه آموزش از پیش تعیین شده و مصوب به‌اجرا درمی‌آورد (مرکز شنوایی و گفتار یوفالو^{۱۵}، ۲۰۰۴). در سال ۲۰۰۱ میلادی قانون "هیچ کودکی جا نماند"^{۱۶} در ایالات متحده، مصوبه‌های جدیدی را مطرح کرد و

زیر نویس ها:

1. holistic
2. Individualizes Educational Plan
3. practical life area
4. Sensorial Area
5. Sterling Montessori Academy
6. Raintree Montessori School
7. St. Petersburg Times
8. Donna Bryant Goertz

9. Chattin Mc Nichols
10. Lillard
11. Leoffler
12. Discrete Behavioral Steps
13. Built – in Control of Error
14. Multi sensory
15. Buffalo Hearing & Speech Center
16. No Child Left Behind

منابع:

- Alexander Graham Bell Montessori School . (2004) Programs for children [online] available : <http://www.aehi.org/New Files/Modet-school.html>
- American Montessori Society (2004) . *The Montessori Method* [online] available : <http://amshq.org/ams/inclusion-pp.html>
- Buffalo Hearing & Speech Center (2004) *Perschool for oral Deaf Education* [online] available : www.Bh.Sc.Org
- Chattin – Mc Nichols , J. (1992) . *The Montessori Controversy* . Albany , NY :Delmar Publishers .
- Donna Bryant Goertz (2004) *Children who are Not yet Peaceful* : Preventing Exclusion in the Early Elementary Classrooms . [online] available : <http://www.montessori.org/volumell.html>
- Guess D., Benson H.A & Siegel - Causey , E (1985) *Concepts and issues related to choice making and autonomy among persons with severe disabilities* , Journal of the Association for Persons with severe Handicaps , 10 (2) , 79-86.
- Jeannine L. Schmid (2004), *Nurturing your child's spirit : A Montessorian Approach* (2004) . [online] available : <http://www.montessori.org/volume10.htm>
- JKL *Montessori School* (2004) . [online] available : <http://www.jkl-montessori.com/>
- Lawrence Raintree Montessori School (2004) . [online] available : <http://www.raintree/montessori.org>
- Leoffler , M (Ed). (1992) . *Montessori in contemporary American Culture* , ports mouth , NH: Heinemann Educational Books , Inc.
- Lillard, Paula P. (1972). *Montessori : A modern approach*. New York : schocken Books.
- NO child left behind (2004) . [online] available : <http://www.No/Child Left Behind . gov/>
- Pincushion Hill Montessori School. (2004) About PHMS. [online] available : <http://www.pincushion.com/about.htm> -Quarterly Journal of the American Montessori Society (2004).
- Montessori life [online]. Available : www.AmericanMontessori.Society.org
- Sterling Montessori Academy and charter school (2004) *programs for Exceptional Children* . [online] available : <http://www.S/Montessori.com>
- St. Petersburg Times Online (2003) . *Classrooms*. [online] available: <http://www.sptimes.com/2003.07/31/news-pf/norgh-pinellad.html>
- The International Montessori Index (2004)' [online] available : www.montessori-ami-org/
- University of kansas (2004) . *Inclusion Within the Context of a Montessori classroom* [online] available : <http://www/montessorihomeschool.com/www.circleofinclusion.Org/english/demo/lawrencerain tree/overview/mo>
- United states Department of Education (2004) . *Inclusion* [online] available : <http://www.ed.gov/offices/OESE/esca>